

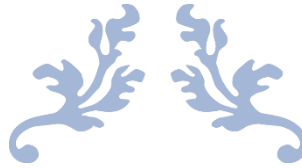
**RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING
YANGI O‘ZBEKISTON
RIVOJIGA TA’SIRI**

Xalqaro ilmiy-amaliy
konferensiyasi to'plami

21 IYUN

2023

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING YANGI O'ZBEKISTON
RIVOJIGA TA'SIRI**

**ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА РАЗВИТИЕ
НОВОГО УЗБЕКИСТАНА**

**IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE DEVELOPMENT
OF NEW UZBEKISTAN**

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plami

JUNE 21, 2023
KOKAND UNIVERSITY

"O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublika Prezidentining 5847-sonli Farmonida ko'zda tutilgan vazifalardan biri – ilmiy izlanish yutuklarini amaliyotga joriy etish yo'li bilan fan sohalarini rivojlantirish, ya'ni xalqaro ilmiy hamjamiyatda e'tirof etilishiga xizmat qilishdir. Shu va boshqa tegishli farmonlarda va qarorlarda belgilangan vazifalarini amalga oshirish maqsadida 2023 yil 21-iyun kuni Qo'qon universiteti "Raqamli texnologiyalar va matematika" kafedrasida "Raqamli texnologiyalarning Yangi O'zbekiston rivojiga ta'siri" mavzusidagi xalqaro miqyosida o'tkaziladigan ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plamini e'lon qiladi

MAS'UL MUHARRIR

Zahidov G'ofurjon Erkinovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIRIYAT HAY'ATI

G'ulomov Saidahrur Saidahmedovich – iqtisodiyot fanlari doktori, akademik;

Ahmedov Durbek Quدراتillayevich - iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Mahmudov Nosir Mahmudovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Butaboyev Muhammadjon - iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Islamov Anvar Ashirkulovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent;

Ruziev Shohrurbek Ravshan o'g'li - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Mulaydinov Farxod Murotovich – Qo'qon universiteti, Raqamli texnologiyalar va matematika kafedrasida mudiri

Texnik muharrir – Solidjonov Dilyorjon Zoirjon o'g'li

Ta'lim sifati yangi O'zbekiston taraqqiyotini yanada yuksaltirishning muhim omili / Raqamli texnologiyalarning Yangi O'zbekiston rivojiga ta'siri xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi to'plami. Kokand university, 2023 yil 21 iyun, - «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi» 2023.

© Matn. Mualliflar, 2023.

© Kokand university, 2023.

© «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», original maket, 2023.

38	INGLIZ TILI DARSLARIDA ONLINE PLATFORMALARDAN FOYDALANISH ORQALI QIZIQARLI DARS MUHITINI TASHKIL QILISH - Dilyorjon Solidjonov	156-158
3-SHO'BA. TIBBIYOTDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN INSON SALAMATLIGI YO'LIDA FOYDALANISHNING ZAMONAVIY USUL VA VOSITALARI		
39	SHIFOKORLAR TOMONIDAN BEMORLARGA BERILADIGAN DORI RO'YHATINI RAQAMLASHTIRISH - Hakimova Dilnozaxon Sa'dulla qizi	160-163
40	AI IN THE MEDICAL FIELD: TRANSFORMING HEALTHCARE THROUGH INNOVATION - Erkinboev Sardorbek Ravshanbek o'g'li, Khasanov Akhmadjon Odiljon o'g'li, Erkinboyeva Madinabonu Afzaljon qizi	164-186
41	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНАЛИТИКИ БОЛЬШИХ ДАННЫХ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ - Имомназаров Хуршид Озодбаевич	187-190
42	ANORNING MEVASINING ZAMONAVIY XALQ TIBBIYOTIDA QO'LLANILISHI - Yusupova Moxidil Abdumutalibovna	191-194
43	DORIVOR XOM ASHYOSI PO'STLOQ XISOBLANGAN O'SIMLIKLARNI O'RGANISH VA ULARDAN OLINADIGAN PREPARATLARNI TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI - M.A.Abdurahimova, SH.Z.Tursunaliyev	195-197
44	DORIVOR XOM ASHYOSI PO'STLOQ XISOBLANGAN O'SIMLIKLARNI O'RGANISH VA ULARDAN OLINADIGAN PREPARATLARNI TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI - M. A. Abdurahimova	198-200
45	SOG'LIQNI SAQLASH VA XAVFSIZLIK XIZMATINING FUNKTSIONAL O'RGANISH VA TAHLIL QILISH - Xalmatov Misliddin Muxammatovich	201-203
46	TIBBIYOT TASVIRLARINI SEGMENTASIYA QILISH USULI - F.F. Meliyev	204-207
4-SHO'BA. ILMIY VA TEXNIK ISHLANMALAR SOHASIDA INNOVATSIYALARNI ISHLAB CHIQISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH		
47	FORECASTING GROSS DOMESTIC PRODUCT (GDP) AND GDP GROWTH: AN EXPLORATION OF IMPROVED PREDICTION USING MACHINE LEARNING ALGORITHMS - Azibaev Akhmadkhon Gulomjon ugli	209-214
48	ПОТОЧНЫЕ АЛГОРИТМЫ ШИФРОВАНИЯ С МАЛЫМ РАЗМЕРОМ ПАМЯТИ - Жураев Г.У., Икрамов А.А., Мухаммадиев Ф.Р.	215-217
49	АППАРАТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ПОТОКОВЫЕ ШИФРЫ - Алаев Р.Х., Абдуллаев Т.Р., Бозоров О.Н., Фармонов Б.Д.	218-219
50	XARM 5ROBOTIDA INDUKTIV DATCHIK VA BO'G'INLAR SINXRON ISHLASH TIZIMINI LOYIHALASHAVTOMATLASHTIRISH - Abbosxon Qobiljonov Anvar o'g'li, Mirzayev Oybek Mahmudjon o'g'li	220-225
51	ТЕХНОЛОГИИ БОЛЬШИХ ДАННЫХ: ИННОВАЦИОННЫЙ ПУТЬ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА - Худайбердиев Отабек Абсаломович	226-229
52	ЦИФРОВОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО: КАК ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ МЕНЯЮТ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЙ ПРОЦЕСС - Ибрагимов Улмас Рахмонович	230-232
53	YUQORI MARGANETSLI YEYILISHGA BARDOSHLI 110Г13Л PO'LATNI ERITISH VA QUYISH TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH - Xayitboyev Qudratbek Anvarbek o'g'li	233-237
54	ЦИФРОВАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ПРИ СТРОИТЕЛЬНОЙ ЧАСТИ ЗДАНИЙ И СООРУЖЕНИЙ АВТОТРАНСПОРТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ - Ишмуратов Хикмат Кахарович	238-240

**XARM 5ROBOTIDA INDUKTIV DATCHIK VA BO'G'INLAR SINXRON ISHLASH TIZIMINI
LOYIHALASHAVTOMATLASHTIRISH****Abbosxon Qobiljonov Anvar o'g'li**

Assistant, Andijon mashinasozlik institute, O'zbekiston, Andijon

Mirzayev Oybek Mahmudjon o'g'li

Talaba, Andijon mashinasozlik instituti, O'zbekiston, Andijon

E-mail: mizayevoybek374@gmail.com

Annotatsiya: XArm 5 roboti ko'p qirrali robot manipulyator bo'lib, u turli ilovalar, jumladan sanoat avtomatizatsiyasi, tibbiy va jarrohlik muolajalar, hattoki tadqiqot va ishlanmalar uchun ishlatilishi mumkin. XArm 5 robotining asosiy komponentlaridan biri bu induktiv sensordir. Ushbu turdagi sensorlar vintlardek, murvatlar va boshqa metall komponentlar kabi metall buyumlar mavjudligini aniqlash uchun ishlatiladi. Induktiv sensorlar odatda sanoat robotlarida qo'llaniladi va XArm 5roboti bundan mustasno emas. Induktiv sensor robotning harakat doirasidagi metall buyumlar mavjudligini aniqlash uchun ishlatiladi. Bu robotga o'z harakat doirasidagi ob'ektlarni aniq aniqlash va boshqarish imkonini beradi, bu esa vazifalarni avtomatlashtirishning aniq va ishonchli usulini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: XArm 5, manipulyator, induktiv datchik, robot, sinxron.

Abstract: The XArm 5 robot is a versatile robotic manipulator that can be used in a variety of applications, including industrial automation, medical and surgical procedures, and even research and development. One of the main components of the XArm 5robot is an inductive sensor. These types of sensors are used to detect the presence of metal objects such as screws, bolts and other metal components. Inductive sensors are commonly used in industrial robots, and the XArm 5 robot is no exception. An inductive sensor is used to detect the presence of metal objects within the robot's range of motion. This allows the robot to precisely identify and control objects within its range of motion, providing a precise and reliable way to automate tasks.

Keywords: XArm 5, manipulator, inductive sensor, robot, synchronous.

Аннотация: Робот XArm 5— это универсальный робот-манипулятор, который можно использовать в самых разных областях, включая промышленную автоматизацию, медицинские и хирургические процедуры и даже исследования и разработки. Одним из основных компонентов робота XArm 5является индуктивный датчик. Эти типы датчиков используются для обнаружения наличия металлических предметов, таких как винты, болты

и другие металлические компоненты. Индуктивные датчики обычно используются в промышленных роботах, и робот XArm 5 не является исключением. Индуктивный датчик используется для обнаружения наличия металлических предметов в диапазоне движения робота. Это позволяет роботу точно идентифицировать и контролировать объекты в пределах своего диапазона движения, обеспечивая точный и надежный способ автоматизации задач.

Ключевые слова: XArm 5, манипулятор, индуктивный датчик, робот, синхронный.

Kirish.

Robotlar jarayonlarni avtomatlashtirish va samaradorlikni oshirish qobiliyati tufayli so'nggi yillarda tobora ommalashib bormoqda. Robotning asosiy tarkibiy qismlaridan biri uning manipulyatori bo'lib, u o'z muhitidagi ob'ektlarni boshqarish uchun javobgardir. Manipulyatorning dizayni mexanik komponentlar, sensorlar va boshqaruv tizimlarini diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladi. Xususan, robot-manipulyatorning muvaffaqiyatli ishlashi uchun induktiv datchiklar va qo'shma sinxron ish tizimlarining dizayni juda muhim.

Индуктив sensorlar atrof-muhitdagi ob'ektlarning joylashishini va yo'nalishini aniqlash uchun ishlatiladi. Ular elektromagnit maydonlardan ob'ektlarning masofasini va burchagini o'lchash uchun foydalanadilar. Bu sensorlar atrof-muhitdagi narsalarni aniqlash va robot manipulyatorining harakatini boshqarish uchun ishlatilishi mumkin. Ular, shuningdek, qo'shma burchaklarni o'lchash va robotning to'g'ri ishlashini ta'minlash uchun ishlatiladi.

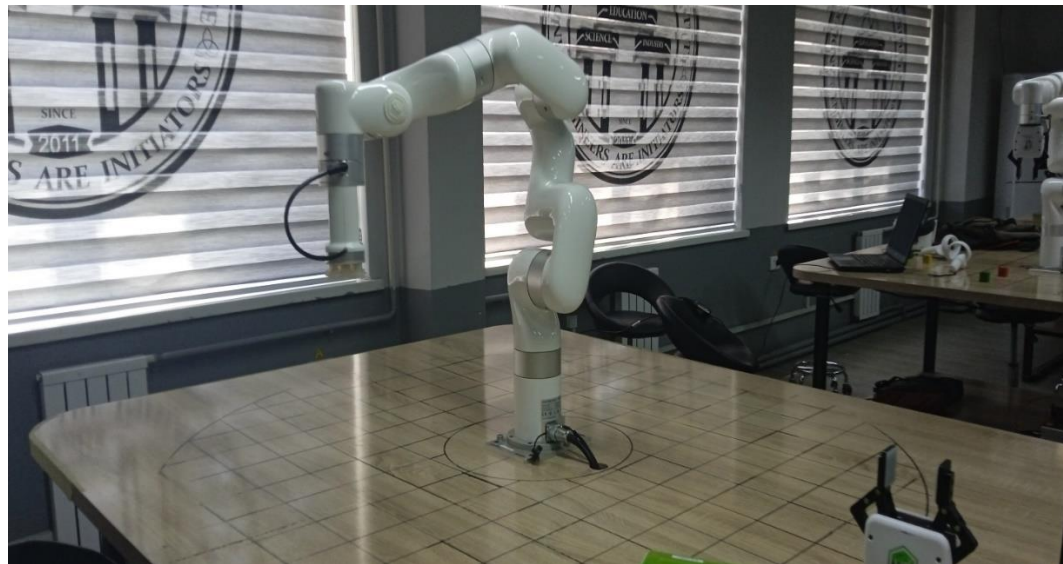
Robot manipulyatorining harakatini boshqarish uchun qo'shma sinxron operatsion tizimlar qo'llaniladi. Ushbu tizimlar robotning kerakli yo'nalishda harakatlanishini ta'minlash uchun sensorlar va aktuatorlarning kombinatsiyasidan foydalanadi. Shuningdek, ular robotning to'siqlarga duch kelganda ham to'g'ri va aniq harakatlanishini ta'minlaydi. Ushbu tizimlar robotning kerakli yo'nalishda harakatlanishini ta'minlash uchun qayta aloqa nazorati va harakatni boshqarish algoritmlarining kombinatsiyasidan foydalanadi.[1]

Robot manipulyatorining muvaffaqiyatli ishlashi uchun induktiv sensorlar va qo'shma sinxron ishlaydigan tizimlarning dizayni juda muhimdir. Ushbu komponentlar atrof-muhitdagi narsalarni aniqlash, qo'shma burchaklarni o'lchash va robotning harakatini boshqarish uchun ishlatiladi. Ushbu komponentlarning dizayni mexanik komponentlar, sensorlar va boshqaruv tizimlarini diqqat bilan ko'rib chiqishni talab qiladi. Ushbu komponentlarning to'g'ri ishlab chiqilganligini ta'minlash orqali robot manipulyatorining to'g'ri va aniq harakatlanishini ta'minlash mumkin.

Adabiyotlar tahlili.

Robot manipulyatorlar jarayonlarni avtomatlashtirish va soddalashtirish bo'yicha ulkan salohiyati, shuningdek, murakkab vazifalarni aniqlik va aniqlik bilan bajarish qobiliyati tufayli

sanoatning ajralmas qismiga aylandi. Natijada, robot-manipulyatorlar ishlab chiqarishdan tortib tibbiy va hatto kosmik tadqiqotlarga bo'lgan turli sanoat ilovalarida qo'llanildi.

1-rasm. XArm manipulyator robotini ishlash prinsipi.

X-arm robotlari sanoat robotining yangi turi bo'lib, ishlab chiqarish sanoatida tobora ommalashib bormoqda. Ular ishlab chiqarish liniyalarida avtomatlashtirish uchun ideal tanlovdir, chunki ular keng ko'lamli vazifalarni katta aniqlik va aniqlik bilan bajarishga qodir. X-arm robotlari bir necha yo'nalishda harakat qilish qobiliyatiga ega bo'lib, ular payvandlash, silliqlash, kesish va bo'yash kabi murakkab vazifalarni bajarishga imkon beradi. Ular, shuningdek, kichik qismlarni yig'ish kabi nozikroq vazifalarni bajarishga qodir.

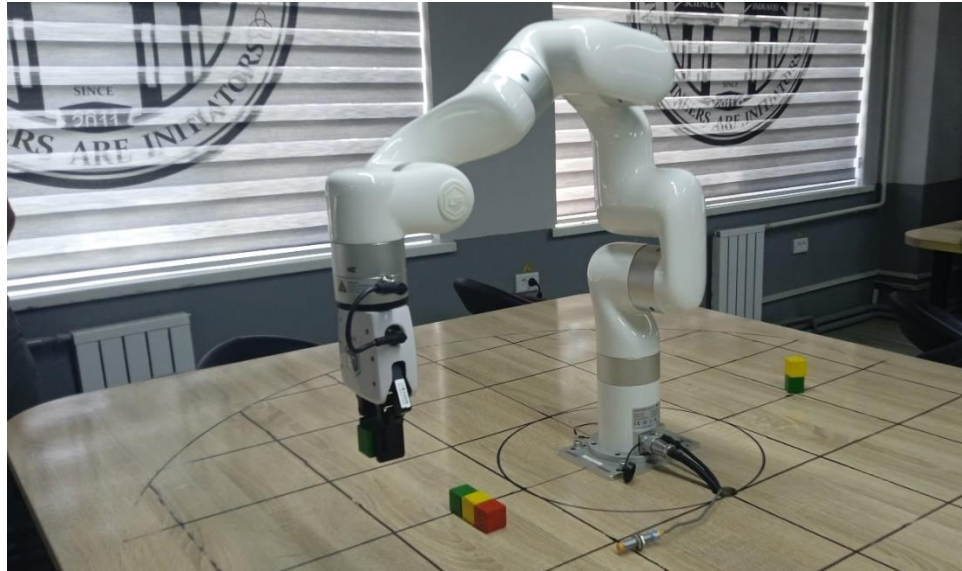
Afzalliklari:

Samaradorlikni oshirish: induktiv sensorni x-arm robot manipulyatoriga ulash konveyerdan metall qismlarni ajratish tezligi va aniqligini oshirishi mumkin. Bu ishlab chiqarish jarayonida samaradorlikni oshirishga olib kelishi mumkin.

Mehnat xarajatlarini kamaytirish: induktiv sensorga ulangan x-arm robot manipulyatori yordamida metall qismlarni ajratish mehnat xarajatlarini kamaytirishi mumkin, chunki bu qo'l mehnatiga ehtiyojni yo'q qiladi.

Yaxshilangan xavfsizlik: Induktiv sensorga ulangan x-arm robot manipulyatori yordamida metall qismlarni ajratish ishchilarning shikastlanish xavfini kamaytirish orqali xavfsizlikni yaxshilashi mumkin.[2]

Barqaror sifat: Induktiv sensorli robot manipulyatoridan foydalanib, metall qismlarni ajratish izchil amalga oshirilishi mumkin, bu qismlarning sifati bir xil bo'lishini ta'minlaydi.

2-rasm. XArm 5 robotini obyektlar bilan ishlashi

Kamchiliklari:

Yuqori boshlang'ich xarajat: XArm robot manipulyatori va induktiv sensorni sotib olish va o'rnatish narxi yuqori bo'lishi mumkin, bu esa kichik korxonalar uchun ushbu texnologiyani qabul qilishni qiyinlashtirishi mumkin.

Ixtisoslashgan xodimlarga bo'lgan ehtiyoj: Induktiv sensorli qo'l robot-manipulyatorini ishlatish va texnik xizmat ko'rsatish robototexnika va avtomatlashtirish bo'yicha o'qitilgan maxsus xodimlarni talab qilishi mumkin.

Cheklangan moslashuvchanlik: robot manipulyatori dasturlashtirilgandan so'ng, u faqat dasturlashtirilgan maxsus vazifani bajarishi mumkin. Bu tizimning moslashuvchanligini cheklashi mumkin.

Nosozlik xavfi: Tizimning noto'g'ri ishlashi yoki buzilishi xavfi mavjud bo'lib, bu ishlab chiqarish jarayonida kechikishlarga olib kelishi va texnik xizmat ko'rsatish xarajatlarini oshirishi mumkin.[3]

Kerakli qurilmalar:

- XArm 5 manipulyatori
- Induktiv datchik
- Konveyr

Induktiv sensorni XArm robot-manipulyatoriga ulash orqali konveyerga kelayotgan metall ob'ektni ajratish hamda ajratishning samarali usuldir. Bu jarayonning umumiy ko'rinishi:[4]

➤ **Birinchi qadam:** Induktiv sensorni XArm robot manipulyatoriga o'rnatiladi. Sensor konveyerdan o'tayotganda metall ob'ektning mavjudligini aniqlash uchun joylashtiriladi.

➤ **Ikkinchi qadam:** Induktiv sensorni XArm robot manipulyatorining boshqaruv tizimiga ulanadi. Bu sensorga robot bilan aloqa qilish va tegishli harakatlarni boshlash imkonini beradi.

➤ **Uchinchi qadam:** XArm robot manipulyatorini sensordan kelayotgan ma'lumotga qarab obyekt joyini o'zgartirish uchun dastur yoziladi. Muayyan dasturga qarab, robot ma'lum bir joyga ko'chishi, metall ob'ektni konveyerdan olib tashlash mexanizmini faollashtirishi yoki ob'ektning chiziq bo'ylab davom etishiga yo'l qo'ymaslik uchun konveyerni to'xtatishi kerak bo'ladi.

Xulosa.

XArm 5 robotlarida induktiv sensorlardan foydalanish metall buyumlarni kontaktsiz aniqlash qobiliyati tufayli avtomatlashtirish sanoatida tobora ommalashib bormoqda. Ushbu texnologiya robotga ob'ektlarni bir stantsiyadan ikkinchisiga ko'chirish imkonini beruvchi konveyer tizimini tashkil qilish uchun ishlatilishi mumkin.[5]

Jarayondagi birinchi qadam XArm 5 robotini tegishli induktiv sensorlar bilan sozlashdir. Bu sensorlarni robotning qo'liga o'rnatish va ularni boshqarish tizimiga ulashni o'z ichiga oladi. Datchiklar o'rnatilgandan so'ng, robot konveyerga qo'yilgan narsalarni aniqlash va harakatlantirish uchun dasturlashtirilishi mumkin. Robotni konveyerda metall narsa borligini aniqlash va keyin uni keyingi stantsiyaga o'tkazish uchun dasturlash mumkin.

Keyingi qadam, robotni ob'ektlarni bir stantsiyadan ikkinchisiga o'tkazish uchun dasturlashdir. Buni robotga ma'lum masofani bosib o'tishni va keyin to'xtashni aytadigan bir qator buyruqlar yordamida amalga oshirish mumkin. Bu robotga hech qanday qo'l aralashuvizsiz konveyer bo'ylab narsalarni siljitish imkonini beradi.[6]

Yakuniy qadam, robotni ob'ekt konveyerning oxiriga yetganini aniqlash uchun dasturlashdir. Buni robotni induktiv sensor metall ob'ektni qachon aniqlaganini aniqlash uchun dasturlash orqali amalga oshirish mumkin. Ob'ekt aniqlangandan so'ng, robot uni kerakli manzilga ko'chirish uchun dasturlashtirilishi mumkin.

XArm 5 robotlarida induktiv sensorlardan foydalanish konveyer tizimini tashkil qilishning ishonchli va samarali usulini ta'minlaydi. Robotni konveyer bo'ylab ob'ektlarni aniqlash va harakatlantirish uchun dasturlash mumkin, bu esa qo'lda aralashuvga ehtiyojni yo'q qiladi. Ushbu texnologiya konveyer tizimining samaradorligi va aniqligini oshirish uchun ishlatilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Seiko Epson Corp. "Robot control device, robot, and robot system"
[https://patents.google.com/patent/US20180032049A1/en?q=\(U-arm+robot\)&oq=U-arm+robot](https://patents.google.com/patent/US20180032049A1/en?q=(U-arm+robot)&oq=U-arm+robot)

2. Miniaturized inductive sensors for industrial applicationsP. Sadhukhan, "An iot-based e-parking system for smart cities", 2017 International Conference on Advances in Computing Communications and Informatics (ICACCI), pp. 1062-1066, Sep. 2017.

3. Automated Mounting of Pole-Shoe Wedges in Linear Wave Power Generators—Using Industrial Robotics and Proximity Sensors. Tobias Kamf ORCID and Mats Leijon 17 March 2017
4. The repeatability positioning analysis of the industrial robot arm. ISSN: 0144-5154 29 July 2014
5. Modeling and Analysis of a 6 DOF Robotic Arm Manipulator Jamshed Iqbal, Raza ul Islam, and Hamza Khan Canadian Vol. 3, No. 6, July 2012.
6. Current conveyor, voltage conveyor, gyrator Dayton, OH, USA 2001 (Cat. No.01CH37257).